

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
קרח
תמוז ה'תשע"ח ב'שכ"ט
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך דין עניית אמן יהא שמיה רבא וכו' בכל כחו, ותשובה לשואל מדוע הוא סובל יסורין למרות שהוא עונה איש"ר בכל כוונתו.

ד' שאלות מעניינות ומעשיות הנוגעות לדיני ממונות [חושן המשפט]:
א' האם מותר להעלות את מחיר קניית דבר של מצוה, כגון עליית לס"ת או הפטרה ליאר צייט וכדומה, ע"מ שהאחרים יוסיפו לתרום, למרות שאין בכוונתו לתרום סכום זה.
ב' האם מותר לגבאים להתחיל את המכירה בסכום גבוה, בכדי שהאחרים לא יאמרו פחות, או בכדי שהמוסיפים יוסיפו סכומים גבוהים, וזאת למרות שאין בכוונתו לתרום סכום זה.
ג' אספו סכום מסויים עבור הטסת חולה לטיפול בחו"ל, אבל בני משפחתו הצליחו לצמצם בהוצאות הטיסה והלינה וכו', האם מותר להם לומר לאותו עשיר המעוניין לתרום מחצית מההוצאות, את הסכום המקורי שהיו צריכים לשלם לולי השתדלותם.
ד' גבאי שהבטיח לשלם לאחד הבחורים סכום מסויים עבור סידור הספרים בבית המדרש, אולם במקום שהבחור יסדר אותם בעצמו הוא עורך את הציבור לכך שיחזירו את הספרים למקומם, האם הגבאי חייב לתת לאותו בחור את הסכום שנקבע מראש.
דברי מרן שליט"א בדבר חשיבות מינוי מתרים ורשם לת"ת עטרת חיים בעיר אלעד ת"ו.
מכתב למרן שליט"א ממחבר הספר הגיע הזמן, ופנייה לציבור לסייע בידי הרב המחבר שליט"א.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 451

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,
וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741. נא לתאם זאת לפני השיעור.
והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים,
ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

השיעור מוקדש להצלחת הנכבד והיקר רבי אברהם בן אֶדְרֵת הי"ו מהעיר צפת ת"ו, המקום ברוך הוא ירצה נדבתו ויברך מעשי ידיו, מכל צרה ונזק יצילהו, ויזכהו לראות בחופת בנותיו תליט"א בקרוב, אכ"ר.

רבי אברהם בן אדרת, משפחתו באו מסלוניקי, מתברר שהם מצאצאי הרשב"א. ברוך ה', זכינו שהוא אירח אותנו בדירות אירוח בצפת, אגב שהלכנו לראות את חוות החגבים במושב אליפלט שזה ע"י צפת, שדיברתי על כך בסוף השיעור הקודם. ברוך ה' הצטרפו עשרה אנשים, וַיֵּרְדוּ אֶחָי יוֹסֵף עֶשְׂרָה ובראשית מ"ב, ג"ז. לא אדבר על כך כעת, אולי בשיעור הבא, או בהזדמנות בל"נ. בהמשך נדע בעז"ה, ונאמר מה התפתח. יהי רצון שהקב"ה יזכנו, שזה יצא לפועל, כן ירבה וכן יפרוץ, אכ"ר.

זכינו גם 'על הדרך', כיון שהיינו יומיים בעיר צפת, זכינו לבקר גם בקברי הצדיקים, כגון רבינו האר"י זיע"א, הרמב"ן, מהר"ש אלקבאץ, המבי"ט, הרידב"ן, ובעל ספר חרדים – תכף נזכיר אותו – רבי אלעזר אזכרי, גדולי עולם. מרן הבית יוסף, שזה יותר למטה, מהר"ם אלשיך, מהר"י בי רב. כמרכן קבר בעל בת עין, באר מים חיים, הושע בן בארי, ר' יהושע בן חנניא, ר' פינחס בן יאיר. ועוד. לאחר מכן היינו גם במירון, בקבר רבי שמעון בר יוחאי ור' אלעזר בנו, בתפילת המנחה. היתה ממש הרגשת קדושה והתרוממות. מקומות קדושים. בזכותו של רבי אברהם בן אדרת, היה לנו מקום נופש, לנוח קצת, ירבו כמותו בישראל.

מזכירים לי פה כי גם מסרנו שיעור, בביהכ"נ פרי מגדים. יישר כח לידידנו הרה"ג אלעד יוחנן שליט"א, שדאג לכל העניינים מסביב. גם למניין שחרית, בבית הכנסת נחלת מהרי"ץ. ברוך ה', שישנה התפתחות, ויה"ר שיוסיפו כהנה וכהנה עשר מעלות בקודש, אכ"ר.

עוד מזכירים לי כי בדרך חזרה גם מסרנו שיעור קצר בכולל "ניצח שלום" במושב אחיהוד, בראשות ידידנו היקרים הרה"ג אבשלום יעקב שליט"א, ור' נסים מורן הי"ו. וגם עשינו ביקור בפרדס האתרוגים שם שבהשגחתנו.

המשך דין עניית אמן יהא שמיה רבא וכו' בכל כחו, ותשובה לשואל מדוע הוא סובל יסורי למרות שהוא עונה איש"ר בכל כוונתו.

בשיעור הקודם הבאנו מאמר חז"ל מפורסם במס' שבת ודף קי"ט ע"ב, כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו, קורעין לו גזר דינו.

(הרי"ף והרא"ש ועוד ראשונים גורסים, של **שבעים שנה**). שנאמר [שופטים ה', ב'] **בְּפָרֵעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עִם בְּרָכוֹ י"י**.

היתה לי הפתעה בתחילת השבוע שעבר, מישהו שהשתתף בשיעור שאל אותי, בעיקבות זה, אם כן, מדוע למרות שאני אומר איש"ר בכל כוחי, אני סובל יסוריין?

ברגע הראשון, התפלאתי. אמרתי לו, מה, אתה צועק 'אמן יהא שמיה רבא'? לא שמענו זאת. שאלתי את החברים, והם אמרו שלא.

הוא ענה לי, לא, 'בכל כחו' היינו בכל כוונתו. כך רש"י אומר שם.

הדבר נכון. אבל התוס' אומרים, שפירושו בקול רם, וכך נפסק להלכה בספרי הפוסקים, וגם בית יוסף ומהרי"ץ, כי 'בכל כחו' זה כמשמעו.

אבל האמת היא, שצריכים לברר מן היסוד את השאלה הזאת, ושאלות דומות נוספות.

וגם אם נאמר כי 'בכל כחו' היינו בכל כוונתו, כפי שפירש"י, צריכים לדעת מה הפירוש בכל כוונתו? גם את זה, צריך לדעת איך לקיים. בכל כוונתו, זה גם לא פשוט. אבל בכל כחו, בודאי שזה מיוחד. ואין המדובר שהוא עושה זאת פעם אחת, משמע שזה הרבה פעמים, 'כל העונה', בלשון הוה.

בכל אופן, להלכה נפסק שצריך להיות בכוח חזק, בקול רם, רק שהאדם לא יתן קולות מדאי גדולים, בכדי שלא יתלוצצו עליו. אם האדם צועק יותר מדאי, מגזים בצורה מוזרה, לא מדברים על כך.

הדבר מובא בספר חרדים [מצות התשובה פרק שביעי], בזמנו [שיעור מוצש"ק בא ה'תשע"ח] הבאנו זאת בשם ספר שבט מוסר [פרק י"ט דף קמ"ד], אשר העתיק זאת מספר חרדים. הם כותבים

מתאימים גם לנדון דידן. אבל כעת אנחנו מדברים באופן כללי.

הוא מביא כך, כתב רבינו בחיי ז"ל, שקבלה ביד החכמים, כי כל האומר פרשת המן בכל יום, מובטח שלא יבא לידי חסרון מזונות. ומצאתי בדברי מקובלים, שסגולת פרשת המן לאומרה שנים מקרא ואחד תרגום. ואם בא לידי מדה זו שנחסר מזונו, הוא לשלימות טובתו, כי בעולם החסר נחסר לחמו ומזונתו, והנה שכרו אתו ולפניו פעולתו, אשר עין לא ראתה אלהים זולתו וכו', הוא מאריך על כך, כדאי לראות זאת בפנים.

לאחר מכן, הוא מעמיד את השאלה בזה"ל, והנה אנחנו רואים, שבהרבה פעמים אף שמקיימים אותו העניין והציווי אשר פירשו שכרו, ומהדרין מן המהדרין, לא רק שעושים את המצוה הכי פחות, אלא השתדלו בהידור אפילו, עם כל זה אינו מקבל אותו השכר המפורש בהדיא על אותו העניין.

ואם תאמר, תביא לי עדים, או הוכחות. הוא אומר, ואעידה לי ב' עדים נאמנים, את רבי יהודה בר אילעי, ורב יהושע בן חנניה, לדמיון שאר הדברים שכיוצא בהם. מכך תלמד, לגבי שאר הדברים. אמרו בגמרא [שבת דף כ"ג], כל הזהיר בציצית, זוכה לטלית נאה. נו, רבי יהודה ברבי עילאי, קיים מצות ציצית, או שלא קיים? בודאי שקיים. הוא לא מזכיר זאת כאן, אבל ישנה גמ' מפורשת [עין שבת דף כ"ה ע"ב], שבערב שבת הוא היה רוחץ ומתעטף בסדינים המצויינים. אולי הוא רומז לכך.

והנה החסידים ואנשי המעלה, דורו של רבי יהודה בר אילעי, לא היה להם בגד ללבוש, אפילו בגד לא היה להם, רק טלית א' שהיו ששה תלמידי חכמים מתכסים בה ועוסקים בתורה. היכן ה'טלית נאה', שהם זכו? הם עסקו בתורה מתוך דוחק, איפה ה'טלית נאה'? למה טלית משותפת לכולם?

כך, שמענו כמה מיני חלאים, שנמצא להם רפואת תעלה בדמים קלים בדרך סגולה, ועל דרך זה יש לנו לבקש בשדה אשר ברכו ה' – הוא הגמרא – מיני סגולות ורפואות קלות לרפאות חולי הנפש החלושים, שאין בהם כח לסבול הרפואות הקשות. והנה מצאנו לרז"ל שאמרו, כל מי שעונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו, אפילו היה בו שמץ מינות, מוחלין לו. אצלינו בגמרא הגירסא היא, אפילו עבד עבודה זרה. אולי זהו תיקון של הצנזורה, 'שמץ מינות'. והחמירו בזה בזוהר ואמרו שצריך לזעזע כל איבריו [פינחס דף ר"כ ע"א]. דהיינו, לא מספיק שהוא צועק בכל כחו, אלא כל הגוף מתנועע ורועד, כל עצמותי תאמרנה. ולענות בקול תקיף (כן הוכיח הב"י סימן נ"ו מהזוהר פ' תרומה דף קכ"ט ע"ב).

ומי שרגיל לעשות כן, הנה הוא מבושר שימחלו לו עוונותיו, אם לא ישוב לכסלה. העוונות יימחלו לו, אבל הוא גם צריך מכאן ואילך להיות בסדר.

אסבן, יש לנו כאן 'בכל כחו', ולפי הזוה"ק צריך לזעזע כל איבריו, אז מי שלא מקיים זאת, בודאי שלא תהיה לו שאלה.

לאמיתו של דבר, רבינו אליהו הכהן בספרו שבט מוסר ופרק מ' דף שכ"ג, מעמיד את השאלה הזאת בכל חומרתה, ואומר על כך שתי תשובות. לא השאלה הזאת ששאלנו בדיוק, אלא שאלה כללית על הרבה מאמרי חז"ל כאלה, המבטיחים על מצוה מסויימת שכר מסויים, ורואים שזה לא מתקיים. וכך לגבי מי שלא עושה משהו מסויים, ח"ו יקבל עונש מסויים, והדבר אינו מתקיים.

בזמנו דיברנו לגבי שאלה כזאת, בפרט לגבי מעשר כספים, 'עשר בשביל שתתעשר', וישנם כאלה הנותנים מעשר כספים ואינם מתעשרים. אמרנו על כך הרבה תירוצים, כמדומני לפני שלש שנים דיברנו על כך. חלק מן התירוצים,

וגם אמרו [שם], כל הזהיר במזוזה, זוכה לדירה נאה. הרי רבי יהושע בר חנניה, אשרי יולדתו אמר עליו רבן גמליאל, מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה, שדירתו היתה שחורה ולא נאה. נו, רבי יהושע בן חנניא, היה זהיר במזוזה או שלא? בודאי שהיה זהיר במזוזה. א"כ, למה היה לו בית שחור? היכן ה'דירה נאה' שלו? רואים שבבית יש הרבה אש דולקת, הכל שחור מהעשן של העצים, כל הדירה שחורה, ואינה נאה. א"כ, איפה ה'זוכה לדירה נאה'?

שאלה מהקהל: מי אמר שהוא היה זהיר במזוזה? היכן מצינו משהו מיוחד עליו? רק מסתמא הוא קיים.

תשובת מרן שליט"א: מה? הוא לא היה זהיר במזוזה? אין לך אפילו עם הארץ שבישראל, הכי בור, שלא שם מזוזה. ישנם אפילו גויים, שעושים מזוזה בשביל שמירה. בירושלם עיקו"ת, הערבים גונבים את המזוזות משערי הבתים, כיון שזאת סגולה.

שאלה מהקהל: לא צריך שתהיה מסירות נפש על המזוזה?

תשובת מרן שליט"א: כתוב 'כל הזהיר במזוזה', הכוונה שהוא עושה כמו שצריך את כל פרטי הדין, ובודאי הוא קיים זאת. עשה אותה כתיקונה, ובדק אותה כשהיה צורך (עייין בפירוש עיון יעקב שם סוד"ה הרגיל). מסתמא קיים זאת. אפשר לפרש כמו שאמרת (וכך אמנם כתוב שם בס' אור צבי דף צ"ב, שהכוונה זהיר שלא לבטלם בשום פעם במסירות נפש וכו' יעו"ש), אבל אנחנו מסבירים כעת את דברי השבט מוסר.

והוא ממשיך וכותב, גם בעניין הרעה, ארז"ל כל העושה כך יענש כך וכך, כגון [שם דף ס"ב] המזלזל בנטילת ידים בא לידי עניות, וכאלה רבות, ואנו רואים הרבה פעמים אדם עובר ואינו נענש. הרבה אנשים אינם נוטלים ידים,

ואינם לא נעשים עניים. מצד שני כתוב [שם], אמר רב חסדא, אנא משאי מלא חפני מיא, ויהבו לי מלא חפני טיבותא. צריך להיות עשיר. טוב, לגבי רבי חסדא, הדבר נתקיים בו. אבל ישנם רבים העושים זאת, והם לא עשירים.

אומר על כך רבינו אליהו, שתי תשובות.

התשובה הראשונה, צריכים לדעת כי כל דברי החכמים, הם אמת ודבריהם אמת. ואין ספק, שהוא יקבל את השכר הזה. אבל לפעמים, לא כדאי לאדם לקבל את השכר הזה בעולם הזה. אם הוא יקבל אותו, הוא יפסיד דברים אחרים. או אם הוא יענש, הדבר יזיק לו. תכף נראה זאת ביתר הרחבה.

והתשובה השנייה, כי לפעמים ישנם עוונות המפריעים ומקטרגים. השטן מקטרג, שלא מגיע לו דבר זה, כיון שיש לו דברים אחרים המונעים זאת. ואם זה בכדי לקבל עונש, אם הוא צריך לבוא לידי עניות, לפעמים יש לו מצוות שבזכותן הוא צריך לקבל שכר. אז הוא מקבל קצת, או חלק.

תשמעו את לשונו שם, אמנם אל תתמה על החפץ, וכלל העניין, שהחכמים הודיעו ופירשו לנו שהמקיים זה הצווי או זה המעשה הטוב, שהדין הראוי והשכר הפסוק לזה הוא כך וכך. ר"ל שהם הודיעו ופירשו לנו שכאשר יעבור האדם על זה העניין, שזה דינו הראוי לו, והשייך לזה, לא זולת זה. אכן אם הוא טוב לפני השם יתברך, יעניש אותו באותו העונש המפורש, ושקליה לְמִטְרָפְסִיָּהּ בהאיי עלמא. אין הכי נמי, הדבר עדיין תלוי בהחלטת הקב"ה, ואז הוא יקבל את העונש בעוה"ז. ולפעמים אין עונש לו בעולם הזה, ולפתח חטאת רובין, וייענש לעולם הבא, כנגד העונש השייך לאותה עבירה בעולם הזה. מה שהוא צריך לקבל, הוא יקבל את העונש הזה המגיע לו, זהו העונש ומצד שני זהו השכר, כל זה יהיה לו לעולם הבא, כי הקב"ה החליט שלא כדאי להעניש אותו בעוה"ז על

קמ"ה, י"ז, צדיק י"י פְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד פְּכָל מַעֲשָׂיו.

בקיצור, שלא יהיו לאדם שאלות, הקב"ה יחליט מה טוב לך ומה רע לך. לא מה שאתה חושב שזה טוב, הוא טוב. ולא מה שאתה חושב שזה רע, הוא רע. זאת תשובה אחת.

תשובה שנייה, גם קרוב אלינו הדבר מאד בתשובת שאלתנו זו, שמי שמקיים איזה דבר שחכמים פירשו שכרו, הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו, ובעל הגמול יתברך בודאי ישלם לו בעולם הזה אותו השכר מה שמפורש. אך אמנם, אם יבא איזה בעל דין לחלוק, ויעכב בדבר, שומעין לו. דהיינו, שמא יגרום החטא. כארז"ל [ברכות דף ד'] גבי יעקב אבינו ע"ה, שנתיירא אחר שהובטח, שמא יגרום החטא. הקב"ה הבטיח ליעקב אבינו, וּשְׁמַרְתִּיךָ פְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת וְגו' [בראשית כ"ח, ט"ז], ובכל זאת יעקב אבינו חושש, שמא גרום החטא. אם צדיק כמו יעקב אבינו חושש, אולי נדבק במעשי לבן, ואולי לא מגיע לו. וכעניין שאמר הכתוב [ירמיה ה', כ"ה], כֹּהן חָסֵד פִּיֶּסְקָא, השלימו אותה בסוף הספר, עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלַי וְחַטָּאוֹתֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם.

וכן לעניין העונשים והסכנות שהזכירו רז"ל על פרטי עבירות, יצאו מדת דינו חרוץ, שאותו עונש או הסכנה יחול על ראש העובר כאשר יעבור. אכן לפעמים יש לאדם מליצי יושר ופרקליטין טובים, ואיזה זכות שתולה שנה, ויש זכות שתי שנים, כדאמרין בסוטה דף כ"א ע"א. ולפעמים יש לו זכות, שמכפרים מחצה, וגורמים שאינו נידון באותו העונש עצמו, רק ממנו ולמטה. וכן יש זכויות, שמבטלין לגמרי אותה הסכנה או אותו העונש מהחוטא.

אומר רבינו אליהו הכהן, הנה זאת חקרנוה כן היא, שמענה ואתה דע לך, שהם דברים אמתיים והכרחיים לידע, ומהם אל יהא לבך נוטה.

כך. והדיין אמת שופט צדק יתעלה דינו, החושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, הוא יודע המשפט על צד היותר טוב וישר לאדם, לתת לזה האיש העובר עונשו הפסוק בעולם הזה, או יבא לידי סכנה הנזכרת בזה בעולם הזה. ולאיש אחר העובר, נותן לו כנגד אותו העונש או כנגד אותה הסכנה, הראוי לו לבא בעולם הזה, נותן עונשו בעולם הבא, ואך שלום יהיה בימיו. הוא יקבל זאת, במוקדם או במאוחר. מה שנפסק, זה מה שיהיה, השאלה היא מתי.

וכן לעניין השכר המפורש, לפעמים הוא טוב בעיניו, דהיינו בעיני הקב"ה, לתת לו אותו השכר הפסוק בעולם הזה, ולקבל עולמו בחייו. לפעמים הקב"ה מחליט, כי אין הכי נמי, הדבר מגיע לו, והוא יקבל זאת. ולפעמים הוא טוב בעיניו יתברך לתת לו כנגד אותו השכר הראוי לבא לו בעולם הזה, נותן לו בעולם הבא. והשם הטוב לכל, ורחמיו על כל מעשיו, הוא יתברך יודע לאיזה סיבה הוא טוב לאדם אחד ליתן שכרו בעולם הזה ולא לעכבו, ולאדם אחר הוא יותר טוב שלא ליתן שכרו בעולם הזה. דבר זה, איננו יכולים לדעת. הקב"ה מחליט ויודע מה טוב ומה לא טוב.

והוא מוסיף, ואפשר שהוא כעניין שאמר שלמה המלך ע"ה [משלי ל', ח-ט"], רֹאשׁ וְעֶשֶׂר אֶל תִּתֶּן לִי וְגו', פֶּן אֶשְׁבַּע וְכַחֲשֵׁתִי וְאֶמְרֵתִי מִי י"י וְגו'. לפעמים ח"ו האדם מקבל עושר, ורח"ל הוא מתדרדר. ולכן למי שיודע שיחטא בהונו ובממונו, מונע ממנו הטוב לטוב לו. א"כ עדיף שהקב"ה ימנע זאת ממנו, הדבר טוב בשבילו. ולפעמים קצת בני אדם הם להיפך, אם מגיע לו עניות, כגון שאינו נוטל ידים, אם הוא יהיה עני, שעניות מעביר אותו על דעת קונו. לפעמים הוא שואל, למה מגיע לי? יש לו קושיות וכו'. ומתרעם כלפי מעלה על דוחקו, ושלוות חבירו. ולאיש כזה, מטיב בזה העולם, כדי שיקנה עולם הבא. על כן הבוחן לבות וכליות אלהים צדיק, הוא יודע דרכי המשפט, וכל כוונתו להנאתו ולטובתו של אדם. כמו שאמר הכתוב [תהלים

א"כ, הוא אומר כאן שתי תשובות. או שהדברים משתנים לטוב או לרע עפ"י החלטת הקב"ה, אבל בסופו של דבר בכל מקרה הוא יקבל את השכר או את העונש. או בגלל שישנם קיטרוגים אשר משנים זאת, או מלמדי זכות שלא יקבל את העונש.

מקודם אמרנו בעצם, תשובה אחרת לשאלה הזאת. השבט מוסר כתב שתי תשובות, ובעת אני רוצה להוסיף שלש תשובות, וביחד יהיו שש תשובות.

לעיל אמרנו, כי לפעמים הוא לא מקיים את המצוה כפי שצריך, כגון בכל כחו, או בזעזוע הגוף עפ"י דעת הזוה"ק. זאת מן הבחינה החיצונית. זאת תשובה שלישית. אתה חושב שקיימת את המצוה כפי שצריך, אבל לא קיימת אותה בשלימות עם כל פרטיה ודקדוקיה.

כפי שדיברנו בזמנו לגבי מעשר, אדם אומר, אני מפריש מעשר כספים, למה אני לא מעשיר? אבל אתה צריך לדעת, כי את המעשר צריך לתת בדיוק, לא להוסיף ולא לגרוע. כי לגבי סגולת המעשר, יש בזה סוד ויסוד, בדיוק עשר, עשירית. יותר מכך, זה גם לא טוב. אתה חושב, אדרבה אני מוסיף, אבל לא כך. אתה יכול לחשוב, שההפרש צדקה. אבל אם אתה לא מקיים את הדברים עם כל פרטי דיניהם, או לא מפריש מעשר מכל הרווחים שלך וכו', וכדומה. זה מבחינת קיום המצוה להלכה ולמעשה. שנית, הכוונות של המצוה.

חוץ מזה, לפעמים לא מבינים מה חז"ל אומרים. למשל, חז"ל אמרו כי כל מי שמזלזל בנטילת ידים, נעקר מן העולם. בפשטות אנחנו מבינים, כי נעקר מן העולם היינו, שהוא צריך ללכת מכאן, שהנשמה שלו תעוף ישר לגיהנם. אבל אם תראו, הבאתי בשלחן ערוך המקוצר וסימן כ"ז סעיף א', שרבינו שלום שבזי זיע"א מסביר כי נעקר מן העולם היינו, שהוא נעקר מעולם

הטהרה, ודבק בעולם הטומאה. א"כ אינך מבין מה שחז"ל אמרו, נעקר מן העולם. אתה חושב שהם מתכוונים לדברים כמשמע אבל ישנה כאן כוונה. כמו כן לגבי מה שאמרו, כי מי שמזלזל בנטילת ידים, נהיה עני. על נטילת ידים ראשי תיבות ענ"י. מי אמר שהכוונה עני בממון, אולי זה עני בדעת, או בדברים אחרים. או לפי איך שהקב"ה מחליט, מה צריך להיות הדבר.

אנחנו מדברים על הכוונות, מי שיודע לגבי הכוונות של אמן יהא שמיה רבא, יהא שם יה רבא, דהיינו שהשם י"ה חסר לו את ו"ה, בכדי להשלים, שאין השם שלם והכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. או לפי המקובלים, האומרים בכלל כוונות אחרות.

הרקאנטי [בפרשת בשלח] אומר, לגבי המאמר הזה, 'כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו, והפירוש הנכון הוא מה שפירש בו החכם רבי יעקב בר ששת ז"ל, כי 'בכל כחו' חוזר אל השם, ר"ל שכיון את השם בכל מה שראוי לו באותיותיו ובפירושו ובעיוניו ובניקוד המקובל. צריך לכוון, על כל הכוחות של הקב"ה. דהיינו, לכוון את כל המשמעויות של שם ה', את כל הדברים הפנימיים והנסתרים עפ"י הסוד.

בספר שלמי ציבור [הלכות תפילה - דיני קדיש, אות כ"ח] אומר זאת, אפילו לפי הפשט. עונין אמן יהא שמיה רבא בכונה גדולה, וצריך ליהדר מאד באמרו השבח הזה הקדוש והנורא, לאמרו בתכלית כל דעתו וכוונתו בו, שלא יכנס במחשבתו שום מחשבה אחרת כלל וכלל. שכולו יהיה שקוע בתוך העניין הזה. וכל הזהיר וזריז, הנה שכרו אתו, כמ"ש בפרק כל כתבי [שבת דף קי"ט ע"ב], שקורעין לו גזר דינו של שבעים שנה.

עד כה, אמרנו חמש תשובות. כעת בעזרי"ת נאמר, את התשובה השישית.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שלימה, אזי בשעת מבחן, הדבר מבצבץ ועולה. המרצע יצא מן השק.

וְהָיִי יִתֵּן אֵל לְבָבוֹ [קהלת ז', ב']. אנחנו צריכים ללמוד מכל מוסר-השכל לעצמינו, לראות מה אכן אנחנו חושבים ובמה אנחנו מאמינים, מה מדרגתנו, ולראות איפה אנו נמצאים. בְּזֹאת תִּבְחַנּוּ, הַאֲמַת אֲתָכֶם. ממילא לא יהיו לנו שאלות ותהיות.

ד' שאלות מעניינות ומעשיות הנוגעות לדיני ממונות [חושן המשפט]:

א' האם מותר להעלות את מחיר קניית דבר של מצוה, כגון עליית לס"ת או הפטרה ליארצייט וכדומה, ע"מ שהאחרים יוסיפו לתרום, למרות שאין בכוונתו לתרום סכום זה.

ב' האם מותר לגבאים להתחיל את המכירה בסכום גבוה, בכדי שהאחרים לא יאמרו פחות, או בכדי שהמוסיפים יוסיפו סכומים גבוהים, וזאת למרות שאין בכוונתו לתרום סכום זה.

ג' אספו סכום מסויים עבור הטסת חולה לטיפול בחו"ל, אבל בני משפחתו הצליחו לצמצם בהוצאות הטיסה והלינה וכו', האם מותר להם לומר לאותו עשיר המעוניין לתרום מחצית מההוצאות, את הסכום המקורי שהיו צריכים לשלם לולי השתדלותם. ד' גבאי שהבטיח לשלם לאחד הבחורים סכום מסויים עבור סידור הספרים בבית המדרש, אולם במקום שהבחור יסדר אותם בעצמו הוא עורר את הציבור לכך שיחזירו את הספרים למקומם, האם הגבאי חייב לתת לאותו בחור את הסכום שנקבע מראש.

בעז"ה נעבור כעת לנושא אחר, ארבע שאלות מעניינות בדיני ממונות, אפשר להגיד, או חושן המשפט או אורח חיים, או ביחד, או בכל ארבעת חלקי השלחן ערוך. עכ"פ הן ארבע שאלות מעשיות, אשר פוגשים אותן פה ושם.

שאלה ראשונה. בבית הכנסת, מוכרים מצוות, מוסיפים במחיר, כל אחד רוצה לזכות במצוה. לפעמים ישנו אדם, שהוא צריך לקנות. למשל, ישנם בתי כנסת, שאצלם לגבי ההפטרה ליארצייט, זה לא נָתַן חָנָם, ביהכנ"ס אינו מוותר שלא יעלו את המחיר, אלא כל אחד קונה

תשמעו סיפור. ממנו למדתי תשובה נוספת לשאלה אשר לפנינו. בספר המאורות הגדולים נדף קל"ז, אות ז', להרב חיים זייצ'יק, הוא מביא על הסבא מנוברדוק, מהר"ר יוסף הורביץ, והוא כותב ששמע זאת מהתלמידים שלו, פעם אחת בא איש אחד לבית המדרש, ובכה מאד לפני אדמו"ר – הכוונה לסבא מנוברדוק – שיעזור לו, היות ובנו מוטל על ערש דוי. רח"ל. חולה מסוכן ונוטה למות. בא אל הרב, הושיעה אדוני המלך. אמר לו אדמו"ר, שכנראה יש לו עצה טובה, והוא שישתדל להביא את הרופא המפורסם המומחה הגדול שיציל את בנו המסוכן, אבל הוא צריך לשלם מאה רובל כסף. נניח שזה כמו עשרת אלפים דולר. אתה מוכן לשלם? טוב, וכי יש לו ברירה?

האב המדוכדך, הסכים לכך. בנו בסכנה, הסכים לשלם עשרת אלפים דולר. אמר לו האדמו"ר, תראה, אגיד לך מה לעשות. אתה יודע מיהו הרופא הגדול? זהו הקדוש ברוך הוא. עליך לשכור עשרה אנשים, שיתפללו בעד החולה ויאמרו אמן יהא שמיה רבא, כנראה ילמדו תורה ואח"כ יגידו קדיש ויענו איש"ר עם כל הכוונות, להבטחת חו"ל, שהעונה איש"ר בכל כחוק ורעין גזר דינו, בודאי תעלה אי"ה ארוכה לבנו. הבן שלך יתרפא.

האיש הזה שומע זאת, התחיל האיש הנ"ל לגמגם ולהתחרט, ולקבול על השכר המרובה שהאדמו"ר דרש ממנו. כל כך הרבה כסף? בשביל הפרופסור, הוא מוכן לשלם עשרת אלפים דולר. אבל בשביל שיאמרו איש"ר, הוא לא מסכים. ועוד הביע את ספקנותו, אם בכלל זה העניין יכול לעזור לו. מי יודע, אולי כן ואולי לא, הדבר לא נראה לו.

אז הוכיח אותו האדמו"ר – הסבא מנוברדוק – ואמר לו, היאך תוכל לעזור תפילתך, אחרי שאתה בעצמך מסתפק ומפקפק באמונתך בה', שרק הוא הרופא הנאמן להועיל, ובידו להמית ולהחיות. אם כן, אם האמונה שלו אינה

בעצמו. מי שרוצה, שיוסיף לשלם. וכהנה וכהנה. ישנן אלו מצוות, שיש לאותו אדם עניין בדווקא לקנות את המצוה הזאת, יודעים ומקובל שלמצוה הזאת ישנה סגולה מסויימת, והוא אכן מנסה לקנות אותה, אבל ישנו מישהו היודע שההוא ירצה לקנות אותה, ושיש לו כסף, אז הוא אומר, אני יוסיף. הוא אומר לגבאי, תשמע, אני אינני רוצה לקנות זאת, אני לא אקנה, אני מוסיף יותר רק בכדי שההוא יוסיף. נעלה את המחיר, לטובת בית הכנסת. האם הדבר מותר? או אסור?

וההסכם עם הגבאי היה, שאם בסוף ההוא ראה שהדבר כך, והחליט שהוא לא יקנה, הוא ישלם רק חצי. הדבר מותר, או אסור?

שאלה שנייה. עושים מגבית לאיזה עניין של צדקה, הגבאים רוצים שהציבור יתרום, אז הם מעלים את המחיר. כמה אתה נותן, וכמה אתה נותן? והוא אומר, אני אלף. הוא לא מתכווין לתת אלף, הוא רק רוצה בכדי שהאחרים לא יאמרו מחיר פחות. או בכדי שיוסיפו יותר, יאמרו כי אם הוא נותן אלף, אנחנו ניתן לפחות 800 או 500. אבל אם הוא יגיד שהוא נותן 500, הם יתנו רק 300. האם הדבר מותר, או אסור? כי בעצם, אם תשאל אותו, הוא לא מתכווין לתת. הוא אומר, כי מראש לא התכוונתי לתת מחיר גבוה, כדי שממני יראו וכן יעשו, יתנו סכומים נכבדים. האם זאת גניבת דעת?

שאלה מהקהל: הוא עושה כך, מבלי לסכם מראש?

תשובת מרן שליט"א: הם הגבאים. הגבאים בעצמם, הם אומרים את המחירים הגבוהים. הם האחראים על הצדקה, והם עושים כך.

צריכים לדעת, לפעמים כאשר עושים מגבית, אם מישהו מתחיל ואומר מחיר נמוך, הוא קילקל את כל העסק. אם הוא יגיד 50 שקל, אז כל האנשים אחריו כבר יתנו בהתאם.

מספרים על הגר"א וסרמן הי"ד זצ"ל, שפעם הוא אסף כסף לישיבה שלו שהיתה בברנוביץ, הוא דיבר דרשה חוצבת להבות אש, כל הציבור התלהב, ממש היה כבר נראה שיתנו סכומים עצומים. הגבאי של ביהכנ"ס ראה שהדבר כך, אמר לעצמו, אם עכשיו הציבור יתרמו לו, אני רוצה למחרת לעשות מגבית לאיזה עניין אחר ולא יתנו לי. מה עשה? עמד ואמר, אה, הרב וסרמן כאן דרש, וזה כ"כ חשוב העניין הזה, ותדעו לכם כי כל מי שיתרום, אפילו דולר אחד, זה טוב....

הוא הוריד בכך, את כל ההתלהבות. הוציא להם את הרוח מן המפרשים. ואכן כך היו התרומות אח"כ. לאחר כמה ימים, הוא הרגיש את העוולה שהוא עשה, והוא בא להתנצל. אבל הגר"א וסרמן, לא לקח זאת ללב. הוא אמר, אני באתי לכאן, והקב"ה החליט שכאן יהיה תרומות רק כך וכך.

לכן צריכים לדעת, כי כאשר רוצים לעשות מגבית לצורך צדקה, אדרבה, כדאי לעודד את האנשים לתת. ההיפך, שמישהו יגיד סכום אפילו יותר מכחו, אבל בלי השאלה שאנחנו שואלים, מחיר שהוא יכול לעמוד בו. כדאי לפעמים להגיד סכום גבוה, ואז האנשים ג"כ מרגישים לא נעים. אבל שוב הפעם, לא מכריחים אותם. בלי לחץ.

שאלה שלישית. רח"ל ישנם הרבה פעמים חולים שמטיסים אותם לחו"ל, וצריכים לכך סכומים עצומים, כיון שכל ההוצאות הן גבוהות. היתה שאלה, לגבי מישהו שהיו צריכים לאסוף עבורו מאה אלף דולר, עבור כל ההוצאות, מן ההתחלה ועד הסוף, אבל בני משפחתו השתדלו ופעלו, דיברו והשפיעו, הפעילו קשרים, והצליחו להשיג טיסה בחנם הלוך וחזור, וכן ימי אישפוז בחנם, אנשים בעלי כישרון דיברו והצליחו להוריד את המחיר, ובסוף נשארו ההוצאות בסך 50 אלף דולר. וישנו איזה נדיב, או כמה נדיבים כאלה, ב"ה

שערי יצחק – השיעור השבועי

כותב למישהו. הוא פותח בלשון מליצה, כדרכו בקודש, רחימו דנפשי, דהיינו אהוב נפשי, היתה עלי יד הקדש, קיבלתי את המכתב שלך, וְהָאֲרָ"שׁ הָאִירָה. הרי ישנו פסוק בנביא יחזקאל ומ"ג, ב', וְהָאֲרָץ הָאִירָה מִכְּבֹדוֹ. והוא כתב, האר"ש, דהיינו הדיבור, מלשון אֲרֶשֶׁת שפתינו. ר"ל הדברים שלך מאירים. יביע אומר אשר במחנך קדוש, דהיינו כתבת כי אצלכם, בעיר שלכם, המנהג למכור וגלילה והפטרה, אינהו ואביזרייהו, בכל חודש. מוכרים את הדברים האלה, מדי חודש בחדשו. פתיחת ההיכל, למשך כל החודש. וכן הולכת ס"ת, והגלילה וכו'. כך היה המנהג שם.

ומכריזין, ואשר ידבנו לבו קונה המצוה בסך כך וכך, ויש שמוסיף עליו וגם הוא יוסיף, וכיוצא. והמנהג, שאם יש חתן שהוא נושא אשה בתוך החודש, כיון שהמכירות הללו הן חדשיות, או אם אשתו מעוברת והיא בחדש התשיעי, קונים פתיחת ההיכל. יש בכך זכות. בזכות המצוה. וכן אם יום פטירת אביו או אמו באותו חודש, קונים ההפטרה. וכיוצא. הוא קונה את ההפטרות של כל אותו החודש. כך היה מנהגם. לא משנה בדיוק, זאת רק דוגמא מה שהיה שם, אבל כל אחד יקיש מכך לעניינים שלנו.

ועתה מקרוב אדם חשוב וירא שמים, נפשו אוותה להעלות בדמים המצוות, כדי שמי שצריך לאותה מצוה יוסיף. ישנו אדם חשוב, אדם נכבד ויקר, שעלה לו רעיון, להוסיף בכדי להגדיל את ההכנסות של ביהכ"נ. ועשה תנאי עם גזבר הקהל, שאם לפעמים יוסיף על המצוה, וזה שהתחיל לקנות המצוה חדל מלהוסיף ותישאר המצוה, שיפרע החצי ממה שהתנדב. וזמנין שהמתנדב ראשון מקפיד על זה שמוסיף עליו. למה אתה מוסיף? לי כעת יש חתונה, ואתה מוסיף ומוסיף, מגזים. לא היו דברים כאלה. אבל אין לו ברירה, הוא חייב להוסיף. אבל עלול להיות שיהיה מצב, שהוא יאמר, טוב, אז לא צריך, אחפש לי מצוה אחרת.

לא אלמן ישראל, אנשי חסד בני אברהם יצחק ויעקב, וכאשר אתה בא אליו הוא שואל, כמה ההוצאות? והוא נותן חצי מן ההוצאות. אם יבואו ויגידו לו, שההוצאות זה 50 אלף דולר, הוא יתן 25 אלף. ואם יגידו לו שההוצאות 100 אלף, הוא יתן 50 אלף.

בנ"ד, ההוצאות לאמיתו של דבר היו מאה אלף דולר, אבל הם הצליחו להוריד את המחיר בכח דיבורם, השתדלו ופעלו, והצליחו להוריד את המחיר. אבל הם רוצים להגיד לו, שההוצאות הם 100 אלף דולר, בכדי שהוא יתן 50 אלף דולר. האם הדבר מותר, או אסור?

שאלה רביעית. גבאי שראה כי בבית המדרש ישנם ספרים ערימות ערימות, הפוכים וכו', יש בלגאן בביהמ"ד, הרבה ספרים, למדו ברוך ה', וכעת מי יחזיר אותם, כמה עבודה קשה. הוא אמר לאיזה בחור, תשמע, אתה תסדר את כל הספרים, תחזיר כל דבר למקומו, לפי המספרים וכו', כל ספר למקומו, ואני אתן לך 500 שקל. בסדר, קיבל על עצמו הבחור, וסיכם איתו כך. והנה הבחור הזה, עומד לפני כל הקהל ודורש, רבותי, אתם יודעים כמה חשוב כבוד הספרים, הם מונחים מפוזרים כאן במקום, וישנו ביטול תורה, כי צריכים אח"כ לחפש היכן כל ספר, לכן מפני כבוד התורה וכו', דרש והלהיב אותם, כל אחד יחזיר את הספרים שעל ידו למקומם. תוך 5 דקות, כל אחד לקח את הספרים והחזיר למקומם. כעת הוא בא לגבאי, אבל הגבאי אומר לו, אינני יודע, אתה לא עשית כלום. על מה שדרשת, אני מוכן לתת לך אולי 50 שקל, אבל לא 500 שקל. לא נתכוונתי לכך. האם הדבר נכון, או שלא? מי צודק כאן?

אלו ארבעת השאלות, שנעמוד עליהן בעזרת ה'.

לגבי השאלה הראשונה, דן החיד"א בספרו יוסף אומץ נסימן נ"ז. זהו מכתב תשובה, שהוא

ורצית להגיד לך, אם זה שמוסיף להעלות המצוה, וכוונתו שירווח הקהל, עושה כהוגן וזכות הוא לו, או לא. והלא זה דברי וכו'.

החיד"א עונה לו על כך, שזה שקר ורמאות, אסור לעשות לעשות דברים כאלה. יש בכך את מה שכתוב אומר, **שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עֹלָה, וְלֹא יִדְבְּרוּ כְזָב, וְלֹא יִמְצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרֻמִית** [צפניה ג', י"ג]. כתוב שלשה דברים, עולה, כזב, ורמאות.

וזה לשון החיד"א, הנה עניין זה, עיקרו מרמה ותחבולה. זאת רמאות. וכי אתה מוסיף, כיון שאתה רוצה לקנות את פתיחת ההיכל? הרי אינך רוצה, אלא כל רצונך הוא להוסיף עליו. שנראה שהוא רוצה לקנות מצוה, ואין כוונתו לקנותה, אלא כדי שיוסיף האחר. וזה בכלל מה שפסק בש"ע [חזו"מ סימן רכ"ח], אסור לרמות בני אדם במקח וממכר, או לגנוב דעתם. וזהו מרמה וגניבת דעת. והגם כי שם נאמר, כגון אם יש מום במקח, צריך להודיעו ללוקח וכו', נראה דכל שיש בעניין מרמה וגניבת דעת הוא בכלל. אם יש איזה דבר נסתר, שהקונה לו יודע עליו, איזה פגם בדבר שהוא קונה. אבל הוא אומר, שזה לא משנה, זה כך בכל עניין, זה רק דוגמא, אבל בכל דבר יש איזה מרמה וגניבת דעת. זה בכלל. ובנ"ד זהו מרמה וגניבת דעת ודאי, וכתוב שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית.

ובשלתן לקה. חדא, שהוא עושה עולה לזה שרוצה לקנות המצוה, מפני סיב"ה (מליצה מלשה"כ [ויקרא י"ט, ל"ב] מְפַיֵי שִׁיבָה תְּקוּם), שיש לו חתן קרובו ורוצה לכבדו במצוה ביום חתונתו, או אם בעל אשה מעוברת בחדש ט' ורוצה לקנות פתיחת ההיכל, שאמרו שזו מצוה מסוגלת להקל צער הלידה. ע"י שהוא קונה את פתיחת ההיכל, מדה כנגד מדה.

דרך אגב, הדבר גם נוגע למה שכתבתי בזמנו בשלחן ערוך המקוצר והלכות נישואין דף תל"ז, לגבי עניין שבת החתונה, הבאתי את כל המנהגים, כמובן שהחתן עולה להפטרה וכו', כל מה שקשור לכך, אמירת פיוט חתן נעים עלה בתוך עם אמוני וכו', וכתבתי בעיני יצחק שם הערה רכ"א, ולא נהגו לכבד את החתן שיפתח הוא את ההיכל, או לקחת את הספר תורה משם לתיבה (כמנהג הספרדים), אלא החזן כרגיל. הבאתי אח"כ במוסגר דברי חכם אחד שכתב, דנראה שמנהגינו עיקר, שהרי חתן דומה למלך וכו', ומצינו שכהן גדול אף שהוא בעצמו קרא בתורה לא הוא הוליד ספר תורה וכו'.

האמת היא כי בעבר לא היו מוכרים את פתיחת ההיכל, ולא את ההולכה, ולא כלום. החזן היה עושה את הכל, מההתחלה ועד הסוף. החזן בעצמו פותח את ההיכל, ומוליך את הס"ת וכו'. את הכל הוא עושה. גם לא עשו מזה מכירות וכו'. לא משנה. אבל מקרוב למדו מקהילות אחרות, וזהו דבר טוב. ישנן כיום הרבה הוצאות לבית הכנסת, מה שלא היה בעבר. אבותינו כמעט ולא היו צריכים, אלא רק אור, שיהיה בבית הכנסת. לא היו הוצאות גדולות. לפי מצב זמנינו, אלו דברים רצויים. הדבר לא נקרא שינוי במנהגים.

וישנו כאן נידון בהערה בהמשך, כמו שהזכרנו, שהרי החתן דומה למלך. א"כ השאלה, האם זה מכובד לתת לו את הדבר הזה, הרי כהן גדול לא היה מוליך את הס"ת. ישנו שם נידון בעניין זה.

כעת, אני חושב, כי אולי בכל זאת, יש למנהג הזה בסיס, והוא כן רצוי. נתעוררתי לכך, מדברי החיד"א הללו, כי הוא משהו זאת לפתיחת ההיכל עבור מעוברת בחדש התשיעי, אותו הדבר לגבי החתן, שיעשה פתיחת ההיכל. כנראה יש בכך ג"כ אלו רמזים

שערי יצחק – השיעור השבועי

גם נראה שאין הדבר אפשרי, כיון שהוא עולה למפטיר, ועומד לקרוא את ההפטרה. דבר זה אינו שייך במציאות, רק בגלילה שלפני הקריאה בס"ת, בפרט כאשר הס"ת אינו פתוח במקום הקריאה.

ממשיך החיד"א ואומר, וגם אם ילדה זכר בשבוע הבן בשמחת לבו שש לעשות מצוה. וזהו בשאט בנפש מעלה בדמים, ואינו רוצה הוא לקנות לעצמו, רק כדי שיוסיף הלה. ההוא רוצה לזכות במצוה, בגלל הסגולה שיש בכך, ואתה מוסיף על המחיר, מוסיף ומוסיף, מגזים.

וזאת שנית, כזב ידבר, שאין לו חפץ במצוה. אתה משקר. אתה כביכול רוצה את המצוה, אבל אתה לא רוצה אותה.

ועוד בה שלישיה, לשון תרמית. אתה מעלה את המחיר, הגעת כבר לאלפיים שקל, אבל אם המצוה לבסוף תהיה שלך, אתה משלם רק חצי, רק אלף שקל. זאת רמאות. כי הוא אמר לקנות המצוה בסך כך, ופורע החצי.

ובא וראה עד היכן צריך ליזהר שלא לדבר שקר, דאמרינן פרק הבא על יבמתו [דף ס"ג], רב קא מצערא ליה דביתהו, כי אמר עבידי לי טלופחי, עבדא ליה חימצי וכו'. כי גדל חייא בריה, אפיך לה. א"ל, איעליא אמך. א"ל, אנא מהפכנא לה. א"ל, היינו דאמרי אינשי, מאן דנפיק מינך טעמא מלפך, אתה אמנס חכס, הבן שלי, אבל, מיהו את לא תעביד הכי, שנאמר למדו לשונם דבר שקר. הרי דאפילו לשים שלום בין איש לאשתו, דהם אביו ואמו, א"ל לא תעביד הכי, משום למדו לשונם דבר שקר. אתה אל תעשה זאת.

וכ"ש בנ"ד, דיש גניבת דעת ושקר. דאם ישאר המצוה עליו, הוא פורע החצי.

החיד"א מאריך בכך, ואח"כ הוא אומר, ובר מן דין, עוד אחרת בנ"ד, דאמרו פ"ק דבתרא,

וכוונות, ישנו עניין בכך, א"כ אולי זה אכן דבר רצוי. דהיינו, אין בכך ח"ו חוסר כבוד, אלא זאת סגולה. מתוך מדברי החיד"א הבנתי כך, כיון שהוא השווה את החתן בחתונתו, לבעל הקונה את פתיחת ההיכל לאשתו המעוברת, שתלד בנקל בעזה"ת.

בעל נטעי גבריאל [הלכות נישואין חלק שני פרק ע"ב], לא עלה בדעתו להסביר כך את שורש המנהג, אבל הוא מביא כך, יש שנהגו לכבוד החתן במצות הגבהה. אצלינו התימנים, הדבר הזה לא שייך, כי רק החזן מגביה את יריעת הס"ת. הדבר שייך רק אצל האשכנזים והספרדים. או בפתיחת הארון. דבר זה, מתאים גם אצלינו.

והוא כותב בהערה כ"ב את המקור והסיבה לכך, ראשית, כך ראיתי בכמה מקומות. ואולי הטעם שהוא שעת הכושר להיוושע בישועות ולבניין עדי עד. כך הוא כותב. הוא לא מצא משהו מוטעם. אבל לפי דברי החיד"א דלעיל, הבנתי בס"ד כי יש כאן טעם כעיקר, לפי איך שהוא הסביר את העניין.

אין הנדון אם זה הרי דבר מכובד שהחתן יעשה זאת, כמו שאמרנו מצד שחתן דומה למלך ואולי לא מתאים, אלא רמז נסתר יש בכך.

הערה מהקהל: החיד"א מזכיר גם הולכת ס"ת. תשובת מרן שליט"א: עכ"פ כנראה גם בזה יש רמז, שהוא ילך לחופה. שיהיה לו מזל טוב גם בהולכה לחופה. וכן לבלתו. יש בכך עניין.

שאלה מהקהל: מה לגבי הגלילה?

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות. לעזור לחזן לגלול. אבל אצלינו, הגולל הוא לא בדיוק גולל בנפרד. לגבי ההגבהה, החזן מגביה, לא שייך שמישהו אחר יגביה. אבל לגבי הגלילה, לעזור לחזן לגלול, לכאורה זהו דבר טוב. אבל מה זה שייך לחתן? האם ישנו קשר? אינני חושב.

ופקדתי על כל לוחציו, אלו גבאי צדקה. והגם דהתם קאי על הממשכנים על הצדקה, מ"מ כל מין לחץ אסור, דכתיב על כ"ל לוחציו. וזה שרוצה לקנות המצוה, זה המוסיף לוחץ אותו, שמפני הכבוד מוכרח להוסיף, ויתכן דדחיקא ליה שעתא. אתה חושב שהוא עשיר, אבל אולי הוא לא יכול כ"כ להוסיף. ואם אפילו בצדקה אסור לגבאי שמינוהו הצבור ללחוך, ק"ו בנ"ד שהדמים אלו לצרכי הקהל, ואינו לצדקה. דהגם שזה מצוה גם כן, לא ראי בצדקה לעניים. וזה המוסיף אינו גבאי, אלא מדעתו הוא עושה.

חוץ מזה אומר החיד"א, ועוד, דזמנין דאיכא איבה, כאשר שמענו מפי סופרי"ם שאירע בעיר מעכ"ת, שגביר אחד מראשי הקהל אצטריכא ליה שעתא לקנות פתיחת ההיכל על אודות בנו שיכנס לחופה, וזה האיש היה מוסיף והולך על העשיר. הוא רואה, שהוא מוסיף עליו כל הזמן. למה אתה מוסיף? הרי אין לך חתן? אין לך לידה? מדוע אתה מוסיף? א"כ חס ושלום נהיה מכך סכסוכים. הוא מרגיש, שההוא רק רוצה להכריח אותו להעלות את המחיר. והרגיש כי לא חפץ במצוה רק היה עושה להעלות בדמים. ואחר שהיתה המצוה בסך גדול, פירש ונמנע מלהוסיף עוד, ונשארה המצוה לזה המוסיף, והקפיד העשיר, וזה פרע חצי הסך לגזבר כפי תנאו. ועל זה נאמר, כל המוסיף גורע. ומצינו לרז"ל שתיקנו כמה תקנות משום איבה ומפני דרכי שלום וכו'.

א"כ ברוך ה', כבר יש לנו תשובה לשאלה הראשונה.

אבל צריכים לדעת, כי לפעמים אכן ישנו עניין בכך. קורה שישנו אדם שאינו הגון המגיע לבית הכנסת, יש לו כסף, והוא רוצה לעלות לומר איזה פיוט, כגון 'עת שערי רחמים', לפני תקיעת שופר בר"ה, אם יש מקומות שמוכרים אותו, לדוגמא, או לאיזו תפילה חשובה אחרת, כגון תפילה על הפרנסה, היכן שמוכרים זאת, ולא מתאים שהוא יעלה לומר אותה. במקרה

כזה, מותר לעשות כך. אם הגבאים יודעים, שנמצאים בציבור בביהכ"נ אנשים שאינם מתאימים. אכן אם הוא יזמין מישהו אחר, אזי הדבר מצויין. אבל אם יודעים, שהוא רוצה לעלות בעצמו, כי יש לו קול ערב ונאה, ברצונו להשמיע את קולו, אבל זה לא מתאים מבחינת הציבור, כיון שזה ציבור חרדי או ציבור של בני תורה. בסדר, אולי במקומות אחרים, האדם הזה כן מתאים, אבל לכאן הוא לא מתאים. א"כ אפשר לעשות סיכום, להעלות את המחיר, ולא לשלם אלא רק מה שיחליטו לשלם, כיון שהמטרה היא לטובת הציבור. בנ"ד זאת אינה רמאות ולא כזב, כאן זה עניין לשם שמים. החיד"א מדבר, על מי שעושה זאת, רק סתם כדי להוסיף כסף לביהכ"נ, להרבות את ההכנסות. אבל בנ"ד, שהמטרה היא להוריד מישהו שאינו הגון, הדבר כן בסדר.

בספר שיעורי ליל ששי, להרב יהודה כהן שליט"א [דף תקכ"ז], הביא דבר מעניין, וז"ל, מנהג בחלק מקהילות הספרדים, שבעת מכירת העליות, גם הנשים משתתפות בקניית הכיבודים, וקונים לבעליהן עליות וכדו'. והנה באחד מבתי הכנסת, בעת שמכרו הכיבודים לכל המרבה במחיר, נשמע קול מעזרת הנשים, שאחת הנשים מוכנה להוסיף על פני ההצעה הנדיבה ביותר שהציעו הגברים. כמובן שאשה זו זכתה בעלייה עבור בעלה. העלו את המחירים, הגיעו לאלפיים שקל, ופתאום היא אומרת, אלפיים וחמש מאות. הם כבר גמרו, והיא הוסיפה על כולם. טוב, כמובן שהיא זכתה בעלייה, והיא מבקשת שיעלו את בעלה. אך עד מהרה התברר, שהמתמודדים על העלייה היו לא אחר מאשר אשה ובעלה, אשר לא ידע שאשתו היא זו שמעלה את המחיר. מי שהתמודד מולה, זהו בעלה. הויכוח היה בינו לבין אשתו. הוא לא ידע שזו היא, והיא לא ידעה שזה הוא. האם הבעל חייב לשלם את המחיר הגבוה, או דלמא כיון שהן באותו רשות חשיב כמו שהציעו בטעות. הרי כאן היתה טעות.

בגמרא כתוב כך, בשביל ד' דברים, נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות. על משהי שטרות פרועים, ועל מלוי ברבית, ועל שהספיקו בידם למחות, כך היא הגירסא בעין יעקב, אבל גירסת הגמרא היא, שהיה ספק בידם למחות ולא מיחו, ועל שפוסקים צדקה ברבים ואינן נותנין.

מהרש"א מדייק את המלים, 'נכסי בעלי בתים'. מה זה משנה, אם הם בעלי בתים? מסביר מהרש"א, כי הדיוק בגמרא, בא לומר שהכוונה לאנשים עשירים ומנהיגים, שהם לא תלמידי חכמים. אם הם היו תלמידי חכמים, הם היו עושים את מה שהם רוצים לעשות בדרך של היתר. לדוגמא, מלווה בריבית, לא מדברים על מלווה בריבית ממש באיסור, הוא רוצה לעשות היתר עיסקא אבל אינו יודע איך לעשות זאת, והוא עושה אותו לא נכון. או לגבי שהוא משהה שטרות פרועים, אין הכוונה שהמלווה משאיר את השטר אצלו בכדי לגבותו שוב ח"ו, אלא יש לו איזה עניין עם הלווה, והוא רוצה להלחץ אותו, כי יש לו מיגו. אם אתה לא תעשה כך וכך, הנה יש לי את השטר הפרוע. והוא נלחץ מכך, והוא עושה את מה שנדרש. החידוש הוא, שאפילו זה אסור. אבל אם הוא רוצה לגבות בו, פשיטא שהדבר גזל.

לגבי פוסקי צדקה ברבים, בודאי שאם האדם פוסק צדקה ברבים, אומר אני אתרום אלף שקל, לדוגמא, והוא לא נותן, בודאי שהוא עובר על לאו, לא יחל דְּבָרוֹ, כָּל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה [במדבר ל', ג'].

מסביר מהרש"א, חידוש גדול. וז"ל, ופוסקי צדקה ברבים, היינו שבעלי בתים מנהיגי הקהילה, פוסקין צדקה מרובה, ואינן נותנין כולה. זה לא שהם לא נותנים בכלל, אלא שאינם נותנים את הכל. הם אומרים סכום גבוה, שאומרים, שלא היה דעתן לכך, הגבאי אומר, אני מלכתחילה לא נתכוונתי לתת את הסכום הזה, אלא בשביל אחרים שיתנו נדבות כראוי ודו"ק.

והוא כותב יפה, כי מסתבר שלא צריך לשלם, כיון שזאת טעות. אם הם היו יודעים, הם לא היו מוסיפים. ובעצם היא התכוונה לשלם מהכסף שלו, ולא מהכסף שלה. ישנו כאן נידון על כך. וז"ל, מסתבר שהאשה התחייבה ליתן מממונו של בעלה, ודאי שאין דעתו של הבעל שהאשה תוסיף על הסכום בכה"ג שהוא עצמו מעוניין לקנות את הכיבוד. אך מ"מ יתכן שהאשה צריכה ליתן מממון עצמה. אולי מהכסף שלה היא צריכה לשלם, אם היא עובדת ומרויחה. אך יתכן דבכה"ג ודאי לא התכוונה להתחייב וצ"ע. היא לא נתכוונה לכך. אם היא היתה יודעת שזהו בעלה, היא לא היתה מוסיפה. מסתבר שזאת היתה טעות, ואז צריך להוריד את זה, מאז שהוא התחרה מולה.

זאת שאלה היכולה להתעורר, רק בבתי הכנסת הנוהגים כך, אבל אצלנו אנחנו מתנגדים לכך מאד. אין דבר כזה, שהאשה תעלה את המחירים בעליות, הדבר אינו צנוע, לא מתאים, צריך למנוע זאת, לא ראוי לעשות את הדבר הזה. אם אשה רוצה לקנות, ואין לה ילדים ואין לה בעל, שיקנה במקומה, כגון אלמנה וכדומה, או שהיא בבית כנסת אחרת, אז היא יכולה למנות מישהו שיקנה בשבילה, בכדי שהזכות תהיה שלה. אבל שהיא בעצמה תשתתף במכירה, הדבר אינו צנוע. לא ראוי, שהיא תשמיע את קולה בבית הכנסת ועיין שע"ה הל' שבת ס"י ס"ז אות ל"ב ד"ה מדרכין.

לגבי השאלה השנייה, כאשר עושים מגבית, האם אפשר שהגבאים יגידו מחיר גבוה, בכדי שהציבור יתנדב ג"כ סכומים מכובדים.

בעניין הזה, דן בעל שו"ת מנחת יצחק וחלק ג' סימן צ"ז, וכן בעל שו"ת קנין תורה [ח"ב ס"י ק"ג אות ב' דף רל"ב] להרה"ג אברהם דוד הורביץ. ובעל מנחת יצחק הביא שם, כי ישנו מהרש"א מפורש במסכת סוכה [סוף פרק שני, דף כ"ט ע"א], האומר שהדבר אסור.

אסדכן, אומר המנחת יצחק, הנה כתוב כאן במפורש, שהדבר אסור. והוא מביא, כי ישנן עוד כמה ראיות לכך. גם בעל תשובות והנהגות [ח"ד סי' רט"ז] אומר, שהדבר אסור.

אבל תשמעו חידוש גדול. הרב מברסק זצ"ל סובר כי הדבר מותר. הדבר מובא בספר תתן אמת ליעקב [דף קל"ט], להרב יעקב חזקיהו פיש שליט"א, בזה הלשון, דע ששמעתי מפי בנו של הבריסקער רב זצ"ל, הגאון ר' רפאל זצ"ל, דאביו הי' סובר, שאין שום איסור לעשות בכגון זה. דהיינו, הדבר מותר. ועיין בהסכמת הראב"ד הגר"י פישר זצ"ל, בהערה אות ה', שגם כן דעתו להתיר באופן זה.

לפי איך שאני מבין, כנראה אצל האשכנזים הדבר נהוג, הם מדברים על כך שזה 'מנהג רע', גם בשו"ת דבר יהושע (ארנברג), דן בכך. כנראה זה היה מנהג אצלם. אבל הם לא ידעו, שישנם גדולים אשר התירו זאת, ועכ"פ הם כותבים ההיפך, שהדבר אסור.

בקיצור, ישנה מחלוקת בעניין זה. לדעת מהרש"א, זה נקרא 'פוסקי צדקה ברבים וכו', ולדעת הרב מברסק הדבר מותר. מה הוא יגיד על דברי מהרש"א? טוב, זה בודאי לא כמו מהרש"א, אבל כנראה הוא יגיד, שזה לא הפשט בדברי הגמרא, פוסקי צדקה ברבים ולא נותנים. זה לא שאינם נותנים את הכל, אלא שהם לא נותנים בכלל. וכך נראה מדברי רש"י שם. בודאי שאי אפשר 'להעמיס' זאת, בדברי רש"י. בלשון הגמרא, אולי אפשר להעמיס, זה לא הפשט, אבל אולי אפשר להכניס זאת בדוחק, שהגמ' נתכוונה לכך, על דרך הדברים הקודמים, שנתכוונו לאופנים מסויימים. אבל רש"י, בודאי אינו אומר כך. וז"ל רש"י, ועל שפוסקין בעלי בתים הללו צדקה ברבים שיתנוהו לעניים ולא נותנים. כנראה על כך הסתמך הרב מברסק וכן הרב פישר, ואולי ישנן עוד ראיות אחרות.

א"כ יוצא, כי בכל אופן, יש על מה לסמוך.

שאלה מהקהל: אפילו על דעת שהוא לא יתן כלום?

תשובת מרן שליט"א: לא. לא שבכלל לא יתן, אלא צריך שיתן איזה סכום.

שאלה מהקהל: לכתחילה לא לעשות כך, או שאפשר גם לכתחילה?

תשובת מרן שליט"א: לכתחילה לא. למה להיכנס לשאלות? אני רק אומר, שהעושה זאת, אינו מופקע. דהיינו, כיון שהם טוענים, שישנו מהרש"א מפורש, צריך לדעת כי יש לעושים כך על מה לסמוך, כיון שהדבר אינו 'חלק'. אין הכרח לומר כך, שישנה ראייה מפורשת מדברי הגמ'. ובעצם, ישנן ראיות אחרות להיתר, רק שמפאת הזמן אינני יכול להיכנס אליהן כעת.

לגבי השאלה השלישית, בעניין החולה שצריך עבורו מאה אלף דולר, ורוצים להגיד לנגיד שזהו הסכום, למרות שבפועל כעת יש להם הוצאות רק של חמשים אלף דולר.

בשאלה הזאת, דן הרב הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א, בספרו עלינו לשבח [פרשת בראשית דף נ"ז]. הוא נשאל על השאלה הזאת. וז"ל, הגיע אלי שאלה ממשפחתו של חולה, שהוצרך לעבור ניתוח בחו"ל בעלות של מאה אלף דולרים, אחרי מאמצים מרובים הצליחה המשפחה לקבל שלשה כרטיסי טיסה וגם כמה ימי אישפוז חנם, כך שהסכום ירד לחמשים אלף דולר. הקרובים באו בדברים עם נדיב פלוני לתרום את הכסף, וידעו שהנדיבים נותנים בדרך כלל מחצית מהסכום הנדרש, אמרו לו שהעלות מאה אלף כדי שיתרום חמשים. כך אכן היה.

בעצם, הסיפור היה בדיעבד, אחרי שכבר עשו 'בתר דעבדין, מתמלכין'. הם כבר עשו זאת. אולי אח"כ נקף ליבם, הגיעו כנראה לימים

שערי יצחק – השיעור השבועי

ישנם כאן שלש מאות נזירים, וצריך תשע מאות קרבנות. אלא יהב את פלגא מן דידך, ואנא פלגא מן דידי. חצי עלי, וחצי עליך. שמע ינאי המלך, ששמעון בן שטח נותן חצי, 450 קרבנות, וכי הוא יתן פחות? בסדר, הסכים לתת 450. שלח ליה ארבע מאה וחמשיין.

אזל לישנא בישא. בעוה"ר ישנם מלשינים, בעלי לשון הרע. הלך המלשין לינאי המלך, ואמר ליה, לא יהב מן דידיה כלום. לא הביא שום דבר, אפילו לא אחד. שמע ינאי מלכא, וכעס. דחל שמעון בן שטח, וערק. שמע זאת ינאי המלך וכעס. שמעון בן שטח שמע שהמלך כועס, והרי ינאי המלך הוא חשוד, הרי הוא הרג את כל חכמי ישראל, כמבואר בגמ' קידושין דף ס"ו, הוא פחד שינאי המלך יעשה לו צרות, ולכן הוא ברח.

בתר יומין, סלקון בני נש רברבין מן מלכותא דפרס גבי ינאי מלכא. הגיעו אנשים גדולים ממלכות פרס אל ינאי המלך. מן דיתבין אכלין, כאשר ישבו לאכול, אמרין ליה, נהירין אנן דהוה אית הכא חד גבר סב, והוה אמר קומין מילין דחכמה. אנחנו זוכרים, כי בפעם שעברה שהגענו, היה כאן מישהו זקן אחד חכם. היכן הוא? מדוע אינו נמצא? תני לון עובדא. אמר להם ינאי המלך, לא, הוא רימה אותי וכו', סיפר להם את הסיפור. אמרין ליה, שלח ואייתיתיה. אמרו לו, בכל זאת, תראה, אדם חכם כזה, אתה צריך לוותר לו. שוה לוותר לאדם כזה. תשלח לו. אי נמי, בודאי היתה לו סיבה מוצדקת לעשות כך, תשלח ותקרא לו ותראה שיתן לך נימוק שיספק אותך. שלח ויהב ליה מילא. בסדר, נתרצה להם המלך, ואמר ללכת להביא אותו. והוא נתן הבטחה לשמעון בן שטח, שהוא לא יזיק לו. ואתא ויתב ליה בין מלכא למלכתא. בא שמעון בן שטח, וישב בין המלך לבין המלכה. הוא במרכז. המלך יושב מימנו, ושלו מציון המלכה שהיתה אחותו יושבת לשמאלו, והוא יושב במרכז.

הנוראים והתחילו לחשוב, אולי הדבר אינו בסדר, ונתעוררו לחזור בתשובה. המשפחה שואלת, האם עשתה כהוגן.

השבת, אולי אפשר לדמות את המקרה לנדון שמובא בירושלמי מסכת ברכות, במעשה של שמעון בן שטח.

אביא לפניכם את הדברים מתוך הירושלמי [ברכות וגם נזיר, פרק חמישי, ומובא גם בבבאשית רבה וקהלת רבה] בתוספת ביאור.

כתוב בירושלמי [פרק שביעי ממסכת ברכות] כך, תני שלש מאות נזירין עלו בימי רבי שמעון בן שטח, מאה וחמשים מצא להן פתח, ומאה וחמשים לא מצא להן פתח. לפעמים כתוב 'רבי שמעון בן שטח', ולפעמים לא כתוב 'רבי', כגון במסכת אבות פרק א', לפי שזה עוד מזמן התנאים הראשונים, כמו נתאי הארכלי, שמעון בן שטח, שמעיה ואבטליון היו התלמידים שלו, שם כתוב 'שמעון בן שטח' בלי 'רבי', גדול מרבן שמו, בדורותיהם עוד לא קראו בתואר הכבוד רבי.

בכל אופן, עלו שלש מאות נזירים לירושלם, וכל נזיר הרי צריך להקריב ג' קרבנות, כבש וכבשה ואיל. אבל הם היו עניים, לא היתה להם האפשרות לתת את כל הקרבנות האלה. שמעון בן שטח, חוקר ובודק אותם, על מה הנזירות ואיך וכו', ומצא פתח למאה וחמשים מהם. פירוש, שהנזירות מתבטלת, והוא פטור. כולם מותרים לכם. אתה פטור, ואינך צריך להביא קרבנות. אבל לגבי המאה וחמשים האחרים, כמה שהוא עיין, לא מצא להם פתח. לא מצא, איך להתיר את הנזירות.

אתא גבי ינאי מלכא. הוא הלך לינאי המלך, שהיה בירושלם, הרי הוא היה גיסו, שלומציון המלכה היתה אחותו של שמעון בן שטח. אמר ליה, אית הכא תלת מאה נזירין, בעיין תשע מאה קרבנין. הוא בא אליו ואומר לו, תשמע,

אמר ליה, למה אפליית בני. למה היתלת בני? למה רימיתני? אמר ליה, לא אפליית בך. חס ושלום, לא רימיתני אותך. את ממונך, ואנא מן אורייתני. דכתיב, 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. אני היתרתי להם, מצאתי פתח, עיינתי וחקרתי ובדקתי, אז אני פתרתי למאה וחמשים מהם את הבעיא, ואתה תפתור למאה חמשים את הבעיא מהכסף שלך. אמר ליה, ולמה ערקת? אם יש לך כזה תירוען, למה ברכת? אמר ליה, שמעית דמרי כעס עלי, ובעית מקיימה הדין קרייא 'חבי כמעט רגע עד יעבר זעם'. בשעת כעס, לא תקבל תירוצים. עכשיו שאתה רגוע, אתה מביין. אבל אז, זה לא היה עוזר. וקרא עלוי, זיתרון דעת החכמה תחיה בעליה'.

אמר ליה, ולמה יתבת בין מלכא למלכתא? שואל אותו ינאי המלך, ולמה ישבת בין המלך והמלכה? למה אתה נוטל כבוד כזה לעצמך? אמר ליה, בסיפרא דבן סירא כתיב, סלסליה ותרוממך ובין נגידים תושיבך. 'סלסליה' זה התורה, זהו כבוד התורה.

כנראה שמעון בן שטח, רצה 'לחנך' את ינאי המלך. הרי ינאי המלך היה צדוקי, הוא הרג את כל חכמי ישראל, ואפילו שהוא היה כהן גדול, הרי אמו נשבית במודיעין, והחכמים אמרו שאסור לו להיות כהן, רב לך כתר מלכות' אמר לו יהודה בן גדידיה. אבל הוא כעס וכו', והיה שם אלעזר בן פעירא, איש לין לב רע ובליעל, אשר אמר לו, ליבם של פרושים עליך. בקיצור, הרג את כל חכמי ישראל, אבל שמעון בן שטח ניצל. לכן כנראה הוא רצה להסביר לו, מה זה כבוד התורה וכו'. שמעון בן שטח, היה אדם תקיף, כפי שרואים בהרבה מקומות. ובירושלמי שם, דנים לגבי הנושא הזה.

אומר בעל ספר עלינו לשבח, אם כן רואים, שהחכמה שוה כסף. כפי שרואים בירושלמי שם, שע"י החכמה של שמעון בן שטח, ע"י הכשרונות שלו, זה נחשב שהוא נתן מאה וחמשים קרבנות, ה"ה לגבי אותה המשפחה

הזאת, הם הצליחו בחכמתם לעשות ויתורים, ועי"כ הסכום פחת, הדבר נחשב כאילו המשפחה שילמה את הסכום שנאסף.

דרך אגב, כאשר הוא מביא שם את הסיפור, חושבני כי ישנה כאן טעות. כנראה עורך הספר, בדה דברים מליבו. כתוב שם, שהלשינו על שמעון בן שטח, והמלך כעס מאד, ושמעון בן שטח נאלץ לברוח למדינת פרס, והמלך והעם הפרסי שמחו מאד על בואו של החכם הצדיק הזה לארצם.

אינני יודע, מהיכן הוא הבין זאת. זה לא כך. אדרבה כתוב בירושלמי ובעוד הרבה מקומות ההיפך, שבאו בני אדם גדולים ממלכות פרס לינאי המלך. לא שהוא הלך לפרס, אלא הם באו אצלו. גם במסכת סוטה דף מ"ז כתוב, שאחותו החביאה אותו. כנראה היא מצאה לו איזה מקום מסתור, אפילו בירושלם בעצמה.

מכל מקום, על פי המעשה הזה, רוצה הרב זילברשטיין לומר, שהדבר בעצם היה מותר להם.

הזמן קצר והמלאכה מרובה, אבל נראה לענ"ד בס"ד שיש לומר בזה כמה וכמה חילוקים, כי העניין אינו בדיוק דומה. מספיק שנאמר, לדוגמא, גם אם נניח שישנו בירושלמי היתר כזה, אבל הדבר אינו מובא בספרי הפוסקים, כגון ברמב"ם ובשלחן ערוך. אולי אמנם שמעון בן שטח סובר כך, אבל לבוא ולומר שמכאן ישנה הלכה למעשה?

אבל כיון שברצוני לומר שלשה או ארבעה טעמים נימוקים וחילוקים, כי לא נראה לי להלכה ולמעשה שאפשר להתיר זאת, או לסמוך על כך, ועל כך אצטרך לדבר על כך ביתר הרחבה בל"נ בשיעור הבא. עכ"פ צריכים לדעת, שאין הוכחה, ללמוד מכך היתר. בין אם נאמר שהבבלי חולק על הירושלמי, ואפילו מצד הסברא נראה שזה נחשב גניבת דעת.

שערי יצחק – השיעור השבועי

גם אי אפשר להישאר 'על אש נמוכה', צריך להגדיל את המוסד. כמובן אינני מדבר על מתרים שיתנדב, אלא שיהיה לו תשלום ושכר עבור הטירחא שלו. לפנות ולקבץ צדקה בכל המקומות, בכל ערי ישראל. ב"ה נענים ונותנים, אשריהם ישראל שנתבעים ונותנים. ויפה שעה אחת קודם.

דבר שני, שגם הוא חשוב מאד, זהו עניין הרישום. צריך מישהו שיטפל ברישום, בעיר אלעד וסביבותיה, משפחות המתאימות לתלמוד תורה הזה. ברוך ה' זהו ת"ת על טהרת הקודש, אינני רוצה להגזים ולומר שהוא הת"ת המעולה ביותר בעיר אלעד, אולי זה נכון, אבל לכל הפחות אחד מן המעולים, גם מבחינת המלמדים שליט"א, היכרתי אותם והם ממש מוכשרים ומעולים, וגם התלמידים מבתים טובים, בתים של בני תורה. לכן חשוב שיהיה רשם, שיפעל בדחיפות בנושא הזה, להגדיל את כמות התלמידים בת"ת, ובעז"ה כן ירבה וכן יפרוץ.

ולא הכמות קובעת, אלא האיכות. מכ"ד אלף תלמידי רע"ק לא יצא כלום, רק מחמשת תלמידיו האחרונים. הם האירו את העולם. הגרעין הקטן הזה יצמיח בעז"ה פירות טובים, הבל פיהם של תשב"ר, ילדים צדיקים שיתפללו שיתפללו לזכות המחזיקים והתורמים הי"ו. בפרט במבטא התימני, שהוא לשון הקודש האמיתי שבוקע רקיעים, כמו שהשיב אליהו הנביא זל"ט, קרוב י"י לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמ"ת, ראשי תיבות, אותיות מלות תנועות.

מכתב למרן שליט"א ממחבר הספר הגיע הזמן, ופנייה לציבור לסייע בידי הרב המחבר שליט"א.

דבר נוסף, קיבלתי מכתב בזה הלשון, לכבוד מו"ר הגאון הגדול רבי יצחק רצאבי שליט"א. שלום וישע רב. ברכת יישר כח על הספרים

כמרכן צריך גם לענות על השאלה הרביעית, בעניין הבחור שהיה צריך לסדר את הספרים. אולם כעת, נעצור בזה, כי אין הפנאי מספיק. ונעשה "סייג" לתורה.

דברי מרן שליט"א בדבר חשיבות מינוי מתרים ורשם לת"ת עטרת חיים בעיר אלעד ת"ו.

דיברנו מספר פעמים, בשבח הת"ת עטרת חיים, בניהולו של ידידנו הרב אליהו נהארי הי"ו, אשר מטפח ומנהל אותו במסירות נפש.

ברוך ה' שהציבור נענה ותרם, אבל כפי שאמרנו, ישנם הרבה הוצאות לת"ת, והדבר חשוב מאד, שאם אין גדיים אין תיישים, אם לא יהיו ילדים שילמדו את המסורת. ברוך ה' ישנם עוד כמה תלמודי תורה כאלה, מלבד באלעד, כגון בבית שמש ובירושלם עיקו"ת, אבל אלו דברים קטנים, לא די בכך. הציבור שלנו צריך ממש לעזור כמיטב יכולתו, וצריכים לדעת שלא מפסידים מנתינת צדקה. מי שנותן, הקב"ה נותן לו יותר ויותר.

על כך כבר דיברנו בעבר, אבל כעת ברצוני לדבר על שני דברים נוספים. ישנם שני דברים, הדרושים עבור העניין הזה. ראשית, צריך שיהיה מישהו מתרים קבוע למוסד הזה, עטרת חיים, מישהו שיקבל על עצמו להסתובב בכל המקומות, ברחבי הארץ או אף כל העולם. כמובן שיהיה מתן שכרה בצדה. שיהיה מתרים, אשר יתרים לתלמוד תורה. מישהו שיקבל על עצמו את העבודה הזאת, להסתובב עם קבלות, לאסוף כסף מבית לבית, מפתח לפתח, בין הנדיבים, ב"ה לא אלמן ישראל, בכדי שתהיה קרן קיימת לטובת המוסד. כי הרב אליהו נהרי הי"ו, ממש מוסר את עצמו ימים ולילות על העניין הזה, ח"ו לפעמים ישנם מצבים של 'כשל כח הסבל', צריך בכל פעם זריקת עידוד, ופשוט מאד צריך לעזור לו.

והשיעורים הנפלאים שכת"ר אומר וכותב, ומזכה את עם ישראל. יה"ר שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות נחת ושמחה אמן.

א' שמעתי שכת"ר ממליץ לבחורי ישיבות לקרוא את הספר שכתבתי בס"ד "הגיע הזמן" בעניין הקדמת גיל הנישואין. יישר כחו וחילו. [מרן שליט"א מראה את הספר לציבור משתתפי השיעור]. ולמהדורא הבאה בעז"ה צירפתי גם דברים שהובאו בשם כת"ר בעניין זה, בדרשת שבת הגדול ה'תשע"ח, ועוד מגדולי ישראל בעניין זה. אלא שחסר לי תקציב לכך, כי רצוני להפיצו גם בחנם לזיכוי הרבים. אם ידוע לכת"ר מי שרוצה או מעוניין לתרום לעניין זה, נא להודיעני.

ב' כמו כן ראיתי את הקונטרס "שירה בשירה" שלוקט מדברי כת"ר בעניין השירה בזמן הזה. יישר כחו לאורייתא. גם אנכי זכיתי לחבר ספר בעניין זה מדברי גדולי ישראל בכל החוגים בעניין זה באורך וברוחב. רק ברצוני לשאול, מה זה שכתב כת"ר ריקוד "דעסה".

הוא ספרדי, הוא אינו יודע מה זה דעסה. האם זה מה שהיום בחורי ישיבות רוקדים בחתונות בזמן שעושים מחרוזת תימנית וכדומה? פשיטא שכן.

ג' כמו"כ כתבתי ספר בעניין תקשורת חרדית, רדיו עיתונים וכו', מדברי כל גדולי ישראל בזמנינו. טוב, כנראה תלוי מי צריך להתרחק? גם ראיתי מדברי כת"ר בעלון פעולת צדיק לפני כמה שנים. אשמח אם יש לכת"ר עוד מקום שכתב בזה. וכמו"כ אם כת"ר מכיר יהודי שיכול לתרום גם לקונטרסים הנ"ל.

אח"כ הוא שאל שאלות בהלכה שאין כאן מקומם. זה שלח הרב אליהו עבוד, רח' הרב פרדס 38/3 ירושלים.

על כן, מי שרוצה לתרום להפצת הספר, ולעזור למטרות האלה, שיידע שהדבר חשוב מאד. הספר הזה, הגיע הזמן, הוא בכדי לחזק את מה שחז"ל אמרו, שגיל הנישואין הוא מגיל 18 עד 20. בן שמונה עשרה לחופה, בן עשרים לרדוף וכו' [אבות פ"ה משנה כ"א]. זכות הרבים תלויה בו, בעניינים רבים שהוא עוסק, ענייני הכלל, לזכות את הרבים, על כל מיני פירצות שהוא משתדל להעיר עליהם, לאסוף את הדברים שיעוררו וילהיבו, ובעז"ה יהיה לכך תוצאות.

כי ממנו תוצאות חיים, למחזיקים בה עין חיים, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף מקצת עניינים וציין מעט מקורות, שיפר ותיקן כמה דברים, כי מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.
נא לתאם זאת לפני השיעור.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.